

เมื่อนายช่างถ่ายรูป จอห์น ทอมสัน มาเยือนกรุงสยาม

(ตอนที่ ๑)

น.พ.วิบูล วิจิตรวาทการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผู้เขียน: น.พ.วิบูล วิจิตรวาทการ

ชื่อบทความ: **เมื่อนายช่างถ่ายรูป จอห์น ทอมสัน
มาเยือนกรุงสยาม (ตอนที่ ๑)**

ที่มา: **ดิฉัน ปีที่ ๑๘ (๓๑ ตุลาคม ๒๕๓๗) หน้า ๓๖-๔๐,๑๖๐**

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เมื่อถ่ายอย่างมีารูป จอห์น ทอมสัน
มาเปิดภาพกรุงสยาม

นายจอห์น ทอมสัน ช่างถ่ายรูปฝรั่งชาวสก๊อต มุกมันเข้ามาถ่ายรูปถึงกรุงสยาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เมื่อนายช่างถ่ายรูป จอห์น ทอมสัน มาเยือนกรุงสยาม

น.พ.วิบูล วิจิตรวาทการ

ตอนที่ ๑

บุคคลผู้ใดก็ตาม ที่มีความสนใจศึกษาประวัติศาสตร์ชาติไทย จะมีความรู้สึกเสียดายที่ไม่มีโอกาสได้พบเห็นหรือเรียนรู้ ว่าบรรพบุรุษและบรรพสตรีแห่งชาติของเรานั้น มีรูปร่างหน้าตาเป็นอย่างไร

ชนชาติอื่น ๆ ในโลก เขามีรูปปั้นหรือรูปภาพบรรพบุรุษและบรรพสตรีเก็บบันทึกไว้ สำหรับเป็นที่ทรงจำและสักการบูชาของชนรุ่นหลัง แม้ในสมัยอียิปต์ดึกดำบรรพ์ ก็มีรูปภาพและรูปปั้นของเจ้าฟาโรห์ต่างตกทอดมาจนทุกวันนี้

ในสมัยกรีกและโรมัน ก็มีรูปปั้นของเจ้านาย นักปกครอง นักปราชญ์ แม่ทัพ เป็นอนุสาวรีย์ไว้สำหรับชนรุ่นหลังมากมาย ล่วงกาลเวลาต่อมา มหาประเทศต่าง ๆ ในยุโรป เช่น อังกฤษ เยอรมัน ฝรั่งเศส สเปน และฮอลันดา ก็มีภาพเขียนเป็นพระบรมสาทิสลักษณ์ของพระเจ้าแผ่นดิน พระราชินี และพระบรมวงศ์เธอทั้งหลายประดับประวัติศาสตร์ชาติของเขา

ส่วนในทวีปเอเชียนั้น ประเทศมหาอำนาจ เช่น อาณาจักรจีน ญี่ปุ่น อินเดีย และเปอร์เซีย เขาก็มีภาพของเจ้านายผู้ปกครองไว้เป็นสมบัติชนรุ่นหลังกันทุกประเทศ มีแปลกอยู่เพียงประเทศไทย ซึ่งไม่มีผู้ใดสามารถทราบได้ว่า พ่อขุนรามคำแหงมหาราช พ่อขุนเม็งราย สมเด็จพระมหาจักรพรรดิสมเด็จพระนเรศวร หรือสมเด็จพระเจ้าปราสาททองนั้น ทรงมีพระรูปร่างลักษณะเป็นอย่างไร

มีข้อยกเว้นอันเดียวคือองค์สมเด็จพระนารายณ์ ซึ่งจิตรกรฝรั่งเศสได้บันทึกพระบรมฉายาลักษณ์ไว้ ตอนพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ส่งคณะราชทูตมาเจริญไมตรี หลังจากนั้น พระเจ้าแผ่นดินองค์แรก ที่ชนชาวไทยรุ่นหลังได้เรียนรู้ว่า ทรงมีพระรูปร่างลักษณะเป็นอย่างไร คือพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ในสมัยรัตนโกสินทร์

ส่วนพระบรมสาทิสลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น บิดาของผู้เขียน หลวงวิจิตรวาทการ ได้เคยบอกแก่ผู้เขียนว่า เป็นภาพที่วาดขึ้น

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โดยใช้มโนภาพของจิตรกร รวมกับความทรงจำของคนแก่คนเฒ่าที่เคยเห็นพระองค์ หรือบอกเล่าต่อกันมา ว่าทรงมีพระรูปลักษณะเป็นอย่างไร

ตัวอย่างเช่น พระรูปปั้นขององค์รัชกาลที่ ๑ ที่สะพานพุทธยอดฟ้า นั้น ก็ได้ใช้คนแก่คนหนึ่งเป็นแบบ โดยพิจารณากันตามมโนภาพและความจดจำของคนโบราณว่าพระองค์ควรจะทรงมีพระบรมสาทิสลักษณ์เป็นอย่างไร

ที่เป็นเช่นนี้ ไม่ใช่เพราะชาติเราชาติจิตรกรหรือช่างปั้นที่มีความรู้ความสามารถความเก่งกาจปราดเปรื่องในด้านศิลปศาสตร์นั้น ไทยเรามีมาแต่โบราณกาล เราสามารถปั้นพระพุทธรูปได้อย่างงดงาม เราวาดลวดลายกนกและนางฟ้าเทวดาได้อย่างสวยงาม สำอองประณีตบนกำแพงวัดวาอาราม แต่ที่เราไม่มีรูปภาพบุคคลที่มีชีวิตจริงนั้น เป็นเพราะความหลงใหลหวั่นกลัวในด้านไสยศาสตร์

คนไทยในสมัยโบราณ ยกเว้นกษัตริย์ที่ทันสมัย เช่น สมเด็จพระนารายณ์ จะไม่ยอมให้ผู้ใดปั้นพระรูปหรือวาดภาพ เพราะนัยหนึ่ง กลัวว่าเป็นการถอดวิญญาณ ส่วนหนึ่งเข้าไปอยู่ในรูปวาดหรือรูปปั้นนั้น จะมีผลให้อายุขัยของตนสั้นลง และอีกประการหนึ่ง ท่านมีความวิตกกังวลว่า คนอื่นจะนำรูปภาพหรือรูปปั้นของท่านไปทำพิธีอัปมงคลเสกคาถาเวทมนตร์ทำร้ายตามหลักไสยศาสตร์ให้ประสบภัยอันตรายวิบัติพิพาศไปได้

ด้วยเหตุเหล่านี้ เราชาวไทยรุ่นหลังจึงค่อนข้างจะอากัปกิริยา เมื่อเปรียบเทียบกับชนชาติอื่นเขา ที่ไม่มีโอกาสได้รู้ว่าบรรพบุรุษและบรรพสตรีที่เราทั้งหลายเคารพบูชา นั้นมีรูปร่างลักษณะเป็นอย่างไร

ส่วนกล้องถ่ายภาพที่ฝรั่งเขาคิดทำขึ้นมา นั้น บันทึกลงไว้ในประวัติศาสตร์ว่า มีอยู่ในเมืองไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๓ แล้ว แต่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเองก็มิทรงมีความปรารถนาที่จะให้ถ่ายพระบรมฉายาลักษณ์ของพระองค์

จนล่วงมาถึงรัชกาลของสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อพระเจ้านโปเลียนที่ ๓ แห่งกรุงฝรั่งเศส ส่งพระบรมรูปปั้นของพระองค์กับพระมหาลีมาถวายแก่พระมหากษัตริย์ไทย สมเด็จพระจอมเกล้าฯ จึงตัดสินพระทัยให้ช่างไทยปั้นพระรูปของพระองค์เอง เพื่อส่งไปให้พระเจ้ากรุงฝรั่งเศสเป็นการตอบไมตรี

การตัดสินพระทัยเช่นนี้ ได้ก่อความตระหนกตกใจให้แก่บุคคลทั่วไปในพระราชวัง เหล่าขุนนางข้าราชการ และพระบรมวงศานุวงศ์ทั้งหลาย ต่างพากันกราบทูลห้ามปราม มิให้พระองค์กระทำเช่นนั้น ด้วยความจงรักภักดี วิตกกังวลว่าจะเป็นภัยอันตรายทำให้พระชนมายุสั้น

แต่สมเด็จพระจอมเกล้าฯ นั้นทรงเป็นอริยบุคคลที่ฉลาดปราดเปรื่องเหนือชาวสยามอื่น ทรงเชื่อในหลักพระธรรมของพุทธศาสนา มิได้ตั้งมโนในหลักไสยศาสตร์ หรือพิธีพราหมณ์ จึงไม่ทรงรับฟังคำกราบทูลตักเตือนของคนเหล่านั้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และเมื่อหลักวิชาการถ่ายรูปในกรุงสยามเฟื่องฟูขึ้น ก็ทรงอนุญาตให้ช่างที่ชำนาญ ถ่ายพระบรมฉายาลักษณ์ของพระองค์เอง พระราชินี และพระโอรสธิดาไว้มาก เป็นสมบัติของชนชาวไทยรุ่นหลัง ได้มีไว้สักการบูชาอยู่จนถึงปัจจุบัน

บุคคลสำคัญที่นำวิชาการถ่ายรูปเข้ามาสู่กรุงสยามนั้น แท้จริงเป็นนักพรตเผยแผร์ศาสนาคริสต์ คือท่านสังฆราชปาเลอกัวส์ และบาทหลวงลาร์โนตี ตั้บาทหลวงลาร์โนตีนี้ กล่าวว่าเป็นนักพฤกษศาสตร์ นักฟิสิกส์และนักคำนวณ จึงรอบรู้วิชาการถ่ายรูป ซึ่งต้องใช้หลักฟิสิกส์และเคมีประกอบอยู่ จดหมายของสังฆราชปาเลอกัวส์ ฉบับลงวันที่ ๒๐ เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๓๘๘ มีใจความว่า

“ข้าพเจ้าได้ทดลองถ่ายรูปโดยใช้กล้องดาแกร์ พร้อมกับคุณพ่อลาร์โนตีแล้ว เมื่อทดลองใช้สามสี่วัน ข้าพเจ้าสามารถถ่ายรูปได้ ทว่าน้ำยาที่คุณพ่อลาร์โนตีนำมาก็ระเหิดไปมากระหว่างการเดินทาง จึงมีเหลืออยู่น้อยมาก ส่วนแผ่นเงินที่ส่งมาให้ข้าพเจ้าก็ใช้เกือบหมดแล้ว เพราะข้าพเจ้าได้ถ่ายรูปของพระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์ รวมทั้งข้าราชการชั้นผู้ใหญ่อีกหลายท่านที่มาหาข้าพเจ้า

แม้แต่ท่านพระยาพระคลังก็แจ้งให้ทราบว่าจะมาถ่ายรูปด้วยสักวันหนึ่งท่านยังได้กราบทูลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวถึงเรื่องที่ข้าพเจ้าถ่ายรูปคน สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคิดว่าในไม่ช้าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคงจะรับสั่งให้ข้าพเจ้าเข้าเฝ้า

ข้าพเจ้าจึงขอความกรุณาให้ช่วยส่งโบรมีน ไอโอดีน และคลอรีน เป็นจำนวนมาก พร้อมกับให้ช่วยส่งแผ่นเงินขนาดใหญ่สามโหล และขนาดเล็กอีกสามโหล พร้อมกันนั้น ข้าพเจ้าขอให้ช่วยส่งตำราถ่ายรูปแบบดาแกร์โตปี่เล่มใหญ่ที่สุดเล่มหนึ่ง”

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบพระราชานุญาตของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหाराช ทรงบันทึกเกี่ยวกับการถ่ายรูปในสมัยนั้นไว้ว่า

“เมื่อแรกมีช่างถ่ายรูปนั้น ไม่ค่อยมีใครยอมถ่ายรูปกัน เพราะเกรงว่าจะเอาไปใช้ทำร้ายด้วยเวทมนตร์ ขนาดสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ หรือที่เรียกกันว่า สมเด็จเจ้าพระยาองค์ใหญ่ (ดิศ บุนนาค) เป็นขุนนางชั้นสูงก็ยังไม่ยอมถ่ายรูป ยอมแต่องค์น้อย คือ สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาพิชัยญาติ (ทัต บุนนาค)

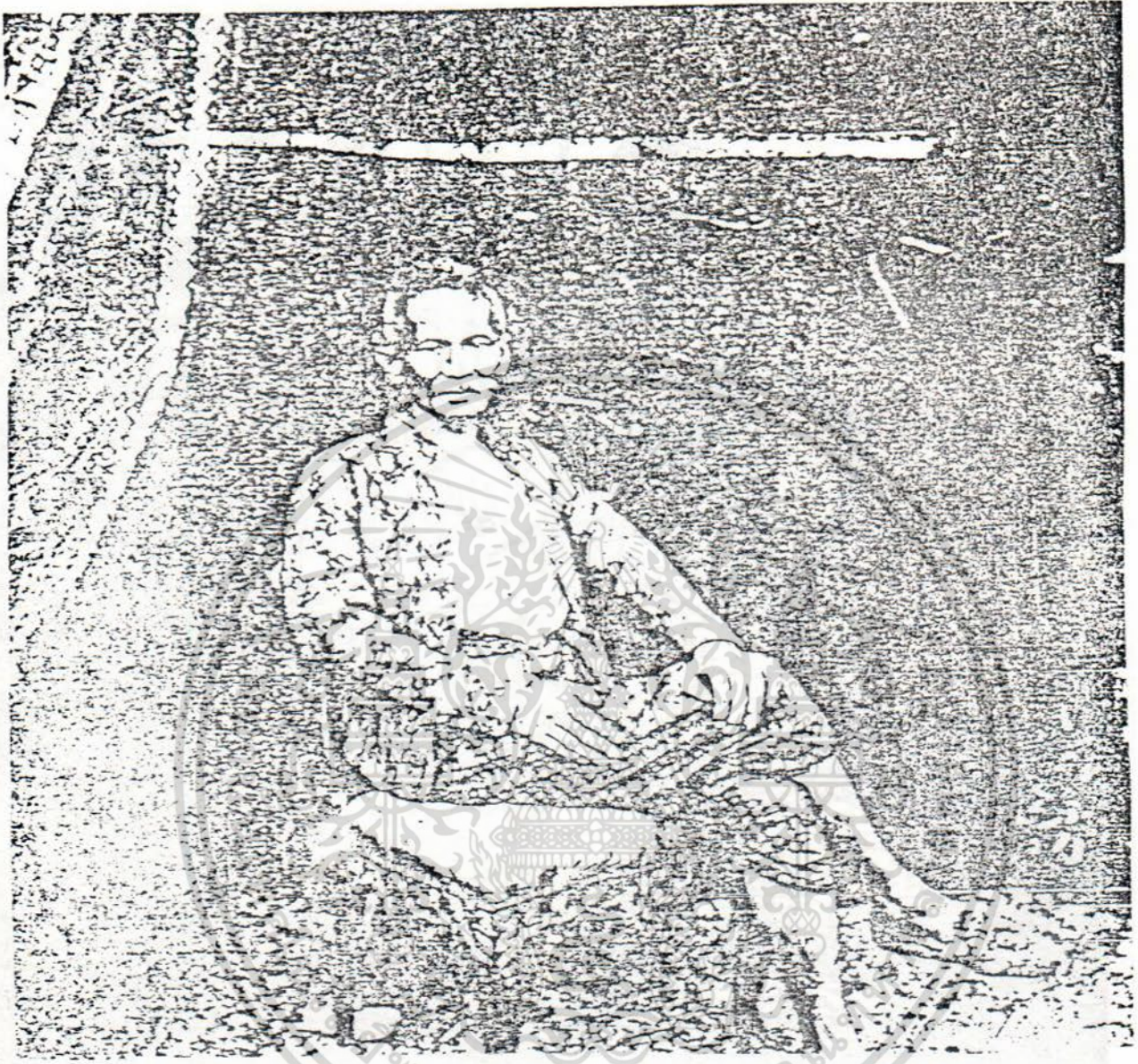
ความเชื่อถือในไสยกลาง หรือไสยศาสตร์ของคนไทยสมัยนั้นอาจคงฝังแน่นอยู่แต่ด้วยพระบารมีของสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงเป็นผู้นำประชาชน ไม่ให้เชื่อในสิ่งทั้งมหาย”

หม่อมเจ้าหญิงพูนพิศมัย ดิศกุล พระธิดาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหाराช ได้ทรงอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับการถ่ายรูปในสมัยนั้นไว้อีกว่า

“วิชาการถ่ายรูปนั้น ได้เข้ามาถึงเมืองไทยในรัชกาลที่ ๓ ซึ่งในสมัยนั้นคนไทยทั่ว ๆ ไปยังถือการปั้นรูปถอดรูป เป็นการทอนอายุให้สั้นลง จึงไม่มีผู้ใดเอาใจใส่ จนถึงในรัชกาลที่ ๔ พระเจ้านโปเลียนที่ ๓ ส่งเครื่องราชบรรณาการมาถวาย มีพระรูปปั้นของนโปเลียนที่ ๓ และพระมหเสี พร้อมด้วยตราลิจองดอนเนอร์ด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์เพื่อการเรียนเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หม่อมราโชทัย ผู้เขียนนิราศลอนดอนเป็นเจ้านายแรก ๆ ผู้หนึ่งที่ไม่กลัวการถ่ายรูป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ ยอมให้นายทอมสันถ่ายภาพของท่าน หลังจากคิดนิกริครองอยู่นาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลวงอัคนีนฤมิตรหรือนายจิตร จิตราคนี้ นี้ คงจะเรียนวิชาถ่ายรูปมาจาก บาทหลวงลาร์โนตี และคงจะได้แสดงความสามารถเท่าเทียมหรือเหนือกว่าพระยากระษาศาปณ กิจโกศล เพราะเมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จไปทอดพระเนตรสุริยุปราคา ที่อ่าวแม่รำพึง ตำบลหัววาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พระองค์ทรงมอบหน้าที่ให้นายจิตร ซึ่งขณะนั้นมียศเป็นเพียงขุนสุนทรสาทิสลักษณ์ เป็นผู้ถ่ายรูปพระอาทิตย์ดังกล่าว บันทึกลงในหนังสือ สยามประเพณีว่า

“ฝ่ายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่เสด็จพระราชดำเนินออกไปจาก กรุงเทพมหานคร ได้ประทับแรมอยู่ที่พลับพลาริมฝั่งทะเลในอ่าวแม่รำพึงนั้น ๑๐ เวนถึง วันอังคาร เดือน ๑๐ ขึ้นค่ำหนึ่ง ในปีมะโรงสัมฤทธิ์ศก เป็นเวลา ๔ โมงเช้ากับบาทหนึ่ง สุริยุปราคาแรกจับข้างทิศพายัพก่อนทิศอุดร

ครั้นถึงเวลา ๕ โมงเช้ากับ ๗ บาท สุริยุปราคาจับสิ้นขอบปริมณฑลดวง อาทิตย์ขณะเมื่อเวลา ๕ โมงเช้า ๗ บาท พระอาทิตย์เข้าในที่บังไม่มีแสงแดด ขณะนั้นมีดี ประดุดังเวลาพลบค่ำได้เห็นดาวบนท้องฟ้าอากาศปรากฏเป็นอันมาก

เมื่อเวลานั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จประทับอยู่กลางแปลง ทรง ส่องพระกล้องทอดพระเนตรสุริยุปราคา จึงทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ขุนสุนทรสา ทิสลักษณ์ (จิตร) เจ้าพนักงานช่างถ่ายรูปหลวง ถ่ายรูปสุริยุปราคาไว้ให้เป็นแบบแผนสืบ ต่อไปภายหลัง”

คราวนี้ก็มาถึงเรื่องนายจอห์น ทอมสัน เสียที หลังจากผู้เขียนได้อารัมภบท มาเป็นเวลานานแล้ว

นายทอมสันนี้ เป็นฝรั่งชาวสกอต เกิดที่เมืองเอดินเบอระอือเป็นนักศึกษาวิชา เคมี แต่มีความรู้เพิ่มเติมด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และพฤกษศาสตร์อีกด้วย จึงทำให้ เป็นนักท่องเที่ยวนิยมอยู่ ในบ้านเกิดเมืองนอนไม่ติด เมื่อมีอายุเพียง ๒๕ ปี ยังเป็น หนุ่มแน่น ก็เดินทางข้ามน้ำข้ามทะเลไปถึงเมืองสิงคโปร์ ซึ่งขณะนั้นอยู่ภายใต้ความอารักขา ของมหาจักรภพอังกฤษ ประกอบอาชีพเป็นช่างถ่ายรูปที่นั่น กับน้องชาย ซึ่งเป็นช่างนาฬิกา

และประมาณสามปีต่อมา เขาก็เดินทางเข้าสู่กรุงสยาม เพื่อทำการถ่าย ภาพบุคคลสำคัญ และภูมิประเทศบ้านเมือง หนังสือพิมพ์ บางกอก รีคอร์ดเดอร์ ลงข่าวว่า

“อนึ่ง เมื่อเรือกลไฟเจ้าพญาจะกลับมาถึงอีก จะมีชาวประเทษยุโรปคนหนึ่ง ที่เป็นคนช่างชักรูป ชื่อมิสเดอดอมซัน หมายถึงจะมาด้วยครั้งนั้น เพื่อประสงค์จะได้ชักรูป ต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ ด้วยจะเอาไปสำแดงที่ประเทษยุโรป เขาจะอยู่ในกรุงเทพฯ สักสามควบ อาทิตย์แล้วจะกลับไป เขาจะเอาใครอยู่ที่พักปั้นเอมส์นายกองเดวน”

และต่อจากนั้นไม่นาน หนังสือพิมพ์ฉบับเดียวกันนี้ ก็ลงข่าวต่อไปอีกว่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

“อึ้งมิกเตอดอมซันผู้เป็นซังสำหรับถอดรูป ที่มาอาไศรยอยู่ในกรุงเทพฯ นี้ ประมาณสามเดือน ได้ออกไปเมื่อ ณ วันศรธาเดือนสาม ขึ้น ๑๑ ค่ำ เพื่อจะไปเมืองเขมร ที่ เปนเมืองเก่ามาแต่โบราณชื่อองกร์ ปรารถนาจะถอดรูปของโบราณนั้นเพื่อจะให้ชาว ประเทศยุโรปเห็น

มิกเตอดอมซันไปทางบกหาได้ไปโดยทางจันทบุรีไม่ หมายถึงสักสองเดือน จะกลับมา ในหว่างสองเดือนนั้น ถ้าผู้ใดปรารถนาจะใคร่ดูรูปที่ท่านได้ซังในกรุงเทพฯ นี้ก็ดู ได้ด้วยรูปนั้นอยู่ที่กัปตันเอมส์ ผู้เปนนายกองเตวนอยู่บ้านที่ป้อมป้อมจามิต ลูกจ้างสำหรับตี หนังสือของท่านก็ยังอยู่ ถ้าผู้ใดปรารถนาจะซื้อรูปนั้นก็ซื้อได้ เขาจะตีขายให้ตามที่ จะ ต้องการ

อึ้งที่นายหลวงได้สรรเสริญมิกเตอดอมซันว่าเปนช่างซังรูปดีเท่านั้น ข้าพเจ้า ก็เห็นด้วยว่าไม่ใคร่จะมีผู้ใดจะสู้ได้”

ผู้เขียนนำข้อความนี้มาลง เพราะอ่านภาษาที่คนโบราณเขียนในสมัยนั้นดูตรง ไปตรงมา ทั้งการเลือกคำและวิธีสะกดก็น่ารักน่าเอ็นดูดี นายทอมสันนี้ ไม่เป็นเพียงนักเคมี เชี่ยวชาญการถ่ายรูปแต่อย่างเดียว ยังเป็นนักเขียนนักบันทึกเหตุการณ์ เขาได้เขียนบันทึก เกี่ยวกับกรุงสยามในสมัยนั้นไว้อย่างละเอียด จึงเป็นการเหมาะสมที่จะนำข้อความของฝรั่ง ชาวสก๊อตนี้ มาเล่าสู่กันฟัง

นายทอมสันเล่าว่า เมื่อเรือกลไฟเจ้าพระยาแล่นมาถึงปากน้ำ เขาได้ทำ ความรู้จักกับเจ้าหน้าที่ศุลกากรไทยคนหนึ่ง ซึ่งได้เชิญเขาไปพักที่บ้าน ท่านผู้นี้คงจะเป็นข้าราชการชั้นค่อนข้างสูงสักหน่อย เพราะที่บ้านนั้นมีทาสหมอบคลานอยู่มากมาย นายฝรั่งทอม สันสังเกตเห็นว่ามีเมียหลายคนและเห็นเด็กตัวเล็กตัวน้อยวิ่งเล่นอยู่ทั่วไป

ตัวบ้านนั้นก็ค่อนข้างจะโอโถงเพราะมีหมอน พูก และเสื่อประดับประดับ มี ชั้นเงินพานทองตั้งอยู่ทั่วไป และผู้คนที่เป็นเจ้านายในบ้านนั้น ก็ใส่เสื้อผ้าทำด้วยไหมสวยงาม แต่นายทอมสันก็ยังติเตียนว่า บ้านคนไทยนั้นไม่ค่อยสะอาดเท่าที่ควร เพราะมีกลิ่นปลา เน่าและกลิ่นกระเทียมเหม็นตลบอยู่ทั่วไป

ผู้เขียนสงสัยว่านายทอมสันไปเยี่ยมในขณะที่คนเขากำลังทำครวักกันมากกว่า เพราะเมืองไทยสมัยนั้นยังไม่มีตู้เย็น ปลานั้นก็ต้องรับประทานทันทีหรือตากแห้งไว้ ส่วน กระเทียมมันก็ต้องมีกลิ่นเป็นธรรมดา ดูฝรั่งนี้จะปากจัดอกุศลไปหน่อยเขาอุตสาห์เอื้อเพื่อ เชิญไปพักผอนถึงที่บ้านก็ดีแค่นั้นแล้ว หัดมองคนในทางที่ดีบ้าง ก็จะเป็นอาคันตุกะที่น่า ด้อนรับมากกว่า

หลังจากนั้น นายทอมสันก็ขึ้นเรือล่องตามแม่น้ำเจ้าพระยาเข้าสู่กรุงเทพฯ ระหว่างทาง เขารู้สึกแปลกใจที่เห็นประชาชนส่วนใหญ่พำนักอยู่บนแพ ดูเหมือนกับว่าชน ชาวไทยนั้นเป็นมนุษย์ครึ่งน้ำครึ่งบก และเมื่อเรือแล่นมาถึงนครหลวงแห่งกรุงสยามก็รู้สึกตื่น ตาตื่นใจที่ไ้เห็นวัดวาอารามสวยงามระยิบระยับในแสงแดด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บันทึกไว้ว่ากรุงเทพฯ นี้มีวัดอยู่ถึง ๖๕ แห่ง ด้วยเหตุนี้ เขาจึงมีความสนใจไปทำการถ่ายรูปในวัดวาอารามก่อนอื่น แต่เมื่อเขาได้ตัดสินใจเข้าไปในวัดสระเกษ ก็ตกอกตกใจที่ได้เห็นวิธiconไทยปฏิบัติต่อศพของคนตายไปแล้ว ศพในสมัยโบราณนั้น เรามักจะฝังหรือสำหรับผู้ที่มิฐานะดีหน่อย ก็จะทำพิธีวางเพลิงเผา แต่ศพของคนธรรมดาสามัญที่อยู่ในเมือง ที่ดินจะฝังก็คงหายาก ส่วนจะเผาหรือก็ต้องเสียเงินซื้อฟืนมาจุดไฟ

ด้วยเหตุเหล่านี้ ประชาชนส่วนมากจึงห้ามศพของญาติพี่น้องมาทิ้งไว้กับพระท่านที่วัดสระเกษ ทิ้งไว้เป็นกองโตสำหรับให้อีแร้งและสุนัขรับประทาน ถือเป็นการทำบุญแก่สัตว์หลังจากตนเองได้ตายไปแล้ว

นายทอมสันบันทึกไว้ว่า ในที่นั้นมีกลิ่นศพเน่าอบอวลไปทั่ว อีแร้งบินขึ้นบินลงระหว่างกิ่งไม้และแผ่นดิน ซึ่งเต็มไปด้วยกระดูกสีขาว เห็นหมาเห่าหมาหอนท่าทางหิวโหยวิ่งไปมาอยู่หลายฝูง ลึกประเดี๋ยวก็มีหมู่ทาสและญาติพี่น้องของผู้ตายนำศพเข้ามาในบริเวณนั้น และศพนั้นก็เปลือยกายลอนจอน ไม่มีผ้าปิดบังไว้สักนิด คนตายนั้นก็ถูกเอาไปวางไว้บนพื้นที่ลานวัดนั่นเอง ระหว่างนั้นพวกอีแร้งทั้งหลายก็แสดงความหิวเต็มที่ กระพือปีกส่งเสียงเจี๊ยวจ๊าวโง้งคอออยย่องเข้ามาใกล้ แต่ก็โดนคนเฝ้าเอาไม้ยาวเขี่ยให้มันรอก่อน

จนกระทั่งหมู่ญาติพี่น้องและทาสทั้งหลายกลับออกไปแล้ว จึงปล่อยให้หมาและหมาเข้ามากินศพ อ้ายตัวอีแร้งหัวหน้าฝูงนั้นกระโดดหยองแหงเข้ามาก่อนเพื่อน เอาปากปลายแหลมของมันโขกหน้าผากคนตายเสียงโปก ๆ เหมือนกับจะพิสูจน์ให้แน่นอนว่าเขาผู้นั้นตายแน่แล้ว เมื่อไม่เห็นศพเคลื่อนไหว ก็เริ่มกินโดยจิกเอาลูกตาทั้งสองออกมาเคี้ยวกลืนอย่างเอร็ดอร่อย

นายทอมสันเล่าว่า เห็นแค่นั้นเขาก็ทนดูต่อไปไม่ได้ ต้องรีบกลับบ้าน กลายเป็นประสบการณ์ที่อัปมงคลสำหรับวันนั้น แต่ต่อมาอีกไม่กี่วัน นี้ก็จะลืมเหตุการณ์นั้นได้เดิน ๆ อยู่บนถนนในกรุงเทพฯ วันหนึ่งอยู่ดี ๆ ก็เห็นเจ๊กนั่งขอทานอยู่ ข้างหน้านั้นมีศพวางไว้ เปลือยกายลอนจอนน่าสมเพชเวทนา คนเดินผ่านไปมาสงสารก็เอาเงินให้กับเจ๊กนั้นบอกให้เอาศพไปเผาเสียตามธรรมเนียม

เมื่อนายทอมสันสืบถามดูก็ได้ความว่า เจ๊กคนนั้นหากินโดยซื้อศพมาวางให้คนดูแบบนั้นทุกวัน และเมื่อได้เงินพอเป็นกำไรแล้ว ก็เอาศพไปเผาตามที่ได้สัญญาไว้กับญาติพี่น้อง และเก็บส่วนกำไรที่เหลือไว้สำหรับตนเอง เป็นการประกอบอาชีพแบบสุจริตอย่างหนึ่งในกรุงสยาม

การทิ้งศพให้อีแร้งและสุนัขกินนี้ มีฝรั่งบันทึกไว้อีกสองคน คนหนึ่งคือ มาร์ตี เดอ โบวัวร์ ขุนนางฝรั่งเศสที่เข้ามาสู่กรุงสยามในเวลาเดียวกัน คือปี พ.ศ. ๒๔๑๐ จดไว้สั้น ๆ ว่า คนไทยเวลาจะตายมักจะพูดว่าฉันปรารถนาที่จะทิ้งแขนหรือขาหนึ่งข้างไว้ให้นก เมื่อสิ้นชีวิตแล้ว พระภิกษุจะตัดขาหรือแขนออกข้างหนึ่ง แล้วโยนให้อีแร้ง ซึ่งมีอยู่ในวัดเป็นจำนวนร้อย ๆ ตัว กินกันตามความประสงค์ของผู้ตาย ก่อนที่จะวางเพลิงศพนั้นให้เรียบร้อยตามประเพณี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

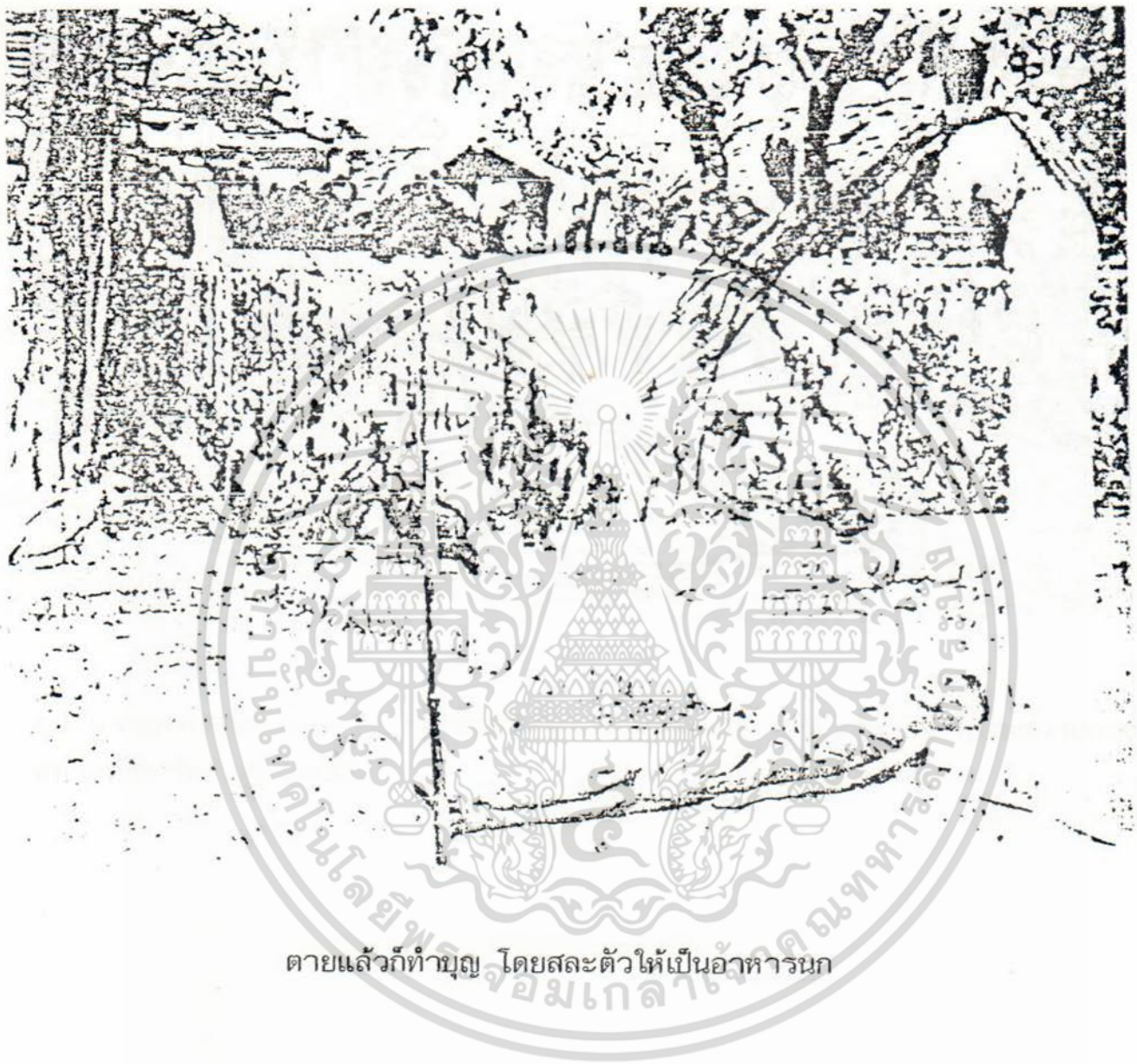
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ฝรั่งอีกคนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้เป็นชาวอเมริกัน ชื่อนายแมกสเวล ซอมเมอร์วิลล์ พิมพ์หนังสือเกี่ยวกับเมืองไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐ คือสามสิบปีภายหลัง ในรัชกาลของสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ นายฝรั่งคนนี้ก็เล่าว่าเขาได้เข้าไปในวัดสระเกษและได้เห็นฮีแร็งกินศพคนไทย แต่แปลกคือ ศพนั้นเป็นนักโทษที่เพิ่งตายในคุก เพราะฉะนั้นก็ไม่จำเป็นจะต้องให้ความเคารพแก่ผู้ตาย

พนักงานประจำวัดจึงเอามีดเงินเนื้อศพออกเป็นชิ้น ๆ แล้วโยนให้ฮีแร็งกินด้วยความสนุกสนาน ตัวไหนพนักงานรู้จักคุ้นเคยด้วยดีก็ได้ชิ้นใหญ่หน่อย
(อ่านต่อฉบับหน้า)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตายแล้วก็ทำบุญ โดยสละตัวให้เป็นอาหารนก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้